

УДК 159.9.019/.07:373.5

Снігур Ю.С.

МЕТОДИКИ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ВИБОРУ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ КЕРІВНИКАМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Снігур Ю.С. **Методики для дослідження організаційно-психологічних чинників вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти.** У статті представлено комплекс методик для дослідження організаційно-психологічних чинників вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти.

Комплекс включає чотири групи методик, які дають можливість діагностувати такі показники: а) рівень організаційного стресу в керівників закладів загальної середньої освіти; б) копінг-стратегії, якими користуються керівники закладів загальної середньої освіти в стресових ситуаціях на роботі; в) організаційно-психологічних чинники (мезорівня) вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти; г) організаційно-психологічні чинники (мікрорівня) вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: заклади загальної середньої освіти, організаційний стрес, копінг-стратегії керівників закладів загальної середньої освіти, організаційно-психологічні чинники вибору копінг-стратегій, методики для дослідження організаційно-психологічних чинників вибору копінг-стратегій.

Снігур Ю.С. **Методики для исследования организационно-психологических факторов выбора копинг-стратегий руководителями учреждений общего среднего образования.** В статье представлен комплекс методик для исследования организационно-психологических факторов выбора копинг-стратегий руководителями учреждений общего среднего образования.

Комплекс включает четыре группы методик, позволяющих диагностировать следующие показатели: а) уровень организационного стресса у руководителей учреждений общего среднего образования; б) копинг-стратегии, которые используют руководители учреждений общего среднего образования в стрессовых ситуациях на работе; в) организационно-психологические факторы (мезоуровня) выбора копинг-стратегий руководителями учреждений общего среднего образования; г) организационно-психологические факторы (микроуровня) выбора копинг-стратегий руководителями учреждений общего среднего образования.

Ключевые слова: учреждения общего среднего образования, организационный стресс, копинг-стратегии руководителей учреждений общего среднего образования, организационно-психологические факторы выбора копинг-стратегий, методики для исследования организационно-психологических факторов выбора копинг-стратегий.

Постановка проблеми. В умовах сучасних соціально-економічних відносин і інформаційних технологій до персоналу освітніх організацій висувається значна частина вимог, яка призводить до проблем дезорієнтації людини з її соціальним оточенням. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають питання, пов'язані з функціонуванням, адаптацією та використанням особистістю ефективних копінг-стратегій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У цілій низці робіт зарубіжних та вітчизняних учених (В. Абабков [1], Л. Анциферова [2], В. Бодров [3], В. Либица [12], С. Ковальчук [10], З. Нартова-Бочавер [13], Н. Сивогракова [15], В. Сирота [16], В. Склень [17], В. Ташликов [18], В. Шагарова [22] та ін.) розкрито зміст копінг-стратегій, їхні види, роль у життєдіяльності люди та ін.). Було досліджено особливості копінг-стратегій у представників окремих професій: медичних працівників (Е. Ісаєва [7], В. Ташликов [18], А. Чазова [19]), хворих ВІЧ-інфекцією (І. Тухтарова [20]), співробітників МНС (О. Самара [14]), пожежників (О. Склень [17]) та ін.

Щодо працівників *освітньої галузі*, то у цій царині було виконано ряд робіт, у яких висвітлено психологічні особливості копінг-стратегій підліткового віку (М. Холодна [21]), вчителів (І. Гуляс [6] та ін.). Однак, дослідження копінг-стратегій *керівників освітніх організацій* раніше не виступали предметом спеціальних досліджень. Зокрема, від того, які копінг-стратегії використовують керівники освітніх організацій (продуктивні чи непродуктивні, активні чи пасивні) залежить ефективність не лише управлінської діяльності керівників, а й освітніх організацій в цілому.

Соціальні та особистісні чинники вибору особистістю копінг-стратегій вивчали А. Гичев, Н. Грицкевич, М. Кононова [5] Т.Крюкова [9] та ін. Разом із тим, практично не дослідженими є організаційно-психологічні чинники, які стосуються керівників освітніх організацій.

Мета дослідження: обґрунтувати методики для вивчення організаційно-психологічних чинників вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Для дослідження копінг-стратегій керівників закладів загальної середньої освіти нами було визначено комплекс методик «Організаційно-психологічні чинники вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти» Комплекс включає чотири групи методик, які дають можливість діагностувати такі показники: а) рівень організаційного стресу в керівників закладів загальної середньої освіти; б) копінг-стратегії, якими користуються керівники закладів загальної середньої освіти в ситуаціях організаційного стресу; в) організаційно-психологічні чинники (мезорівня) вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти; г) організаційно-психологічні чинники (мікрорівня) вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти.

Проаналізуємо послідовно кожен блок методик.

1. Методики для визначення рівня організаційного стресу в керівників закладів загальної середньої освіти.

Для визначення рівня організаційного стресу в керівників закладів загальної середньої освіти планується використання опитувальника «Інвентаризація симптомів стресу» (Т. Іванченко, Н. Водоп'янова [9]). Методика дозволяє розвинути спостережливість до стресових ознак, здійснити самооцінку частоти їхнього прояву і ступінь схильності до негативних наслідків стресу.

«Експрес діагностика стресогенних факторів в діяльності керівника» (І. Ладанов, В. Уразаєва [9]) може бути використана для виявлення робочих стрес-факторів або для ауто-діагностики ступеня ризику розвитку психологічного стресу в керівників закладів загальної середньої освіти. З її допомогою можна швидко визначити, в яких видах управлінської діяльності є найбільша напруженість («проблемність»), і в якому напрямку необхідно розвивати управлінські вміння.

«Шкала організаційного стресу» (І. Макліна, російськомовна адаптація Н. Водоп'янова [9]). Дана шкала вимірює сприйнятливості до організаційного стресу, пов'язану з недостатнім умінням спілкуватися, приймати цінності інших людей, адекватно оцінювати ситуацію без шкоди для свого здоров'я і працездатності, негнучкістю поведінки і пасивністю щодо активних форм відпочинку і відновлення життєвих сил. Що вище показник організаційного стресу, то більша вразливість до робочих стресів, частіше переживання дистресу, таких стрес-синдромів, як психічне вигорання, хронічна втома, синдром менеджера. Високий рівень організаційного стресу пов'язаний зі схильністю до поведінки типу «А».

Методика дозволяє нам визначити загальний індекс організаційного стресу і п'ять додаткових показників: здатність самопізнання, широта інтересів; прийняття цінностей інших; гнучкість поведінки; активність і продуктивність діяльності.

2. Методики для вивчення копінг-стратегій, якими користуються керівники закладів загальної середньої освіти в ситуаціях організаційного стресу.

«Методика дослідження копінг-поведінки в стресових ситуаціях» (автори С. Норман, Д. Ендлер, Д. Джеймс, М. Паркер; адаптація Т. Крюкової [9]). Масштаб негативних наслідків стресів і криз керівників залежить від того, чи адекватна їхня поведінка з подолання (копінг). Неконструктивні копінг-стратегії (наприклад, за типом утікання-ухиляння), а також їхня невелика кількість є психологічними чинниками, що спричинюються до виникнення стресу.

Тест «Діагностика копінг-стратегій» (Р. Набіулліна, І. Тухтарова [20]). Тест необхідний для визначення стилю боротьби зі стресом. Відповідаючи на питання тесту, керівники закладів загальної середньої освіти виявлять тип поведінки в складних ситуаціях, а також визначаються з новими, можливо, більш ефективними варіантами виходу зі складних ситуацій.

Методика для психологічної діагностики копінг-стратегій, інакше копінг-механізмів, дозволяє досліджувати 26 ситуаційно специфічних варіантів копінга (інакше типів поведінки, реагування на складну ситуацію, боротьби зі стресом), розподілених відповідно до трьох основних сфер психічної діяльності (когнітивної, емоційної та поведінкової).

Опитувальник «Індикатор копінг-стратегій» (Т. Крюкова, Е. Куфтяк). (адаптація методики WCQ) [9]. Методика описує індикатори копінг-стратегій.

3. Методики для вивчення організаційно-психологічних чинників (мезорівня) вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти.

Методика «Як розвивається Ваша організація?» (В. Зігерт, Л. Ланг, модифікація Л. Карамушки, [8]). У методиці відображені показники організаційного розвитку, по-перше, організаційна зрілість (зрілість організаційного розвитку), по-друге, проблемність організаційного розвитку, які представлені такими базовими показниками: низький рівень, середній рівень, високий рівень.

Методика «Аналіз та оцінка соціально-психологічного клімату в колективі» (модифікація Л. Карамушка [8]). Методика дає можливість діагностувати такі показники: 1) загальну оцінку соціально-психологічного клімату в колективі (рівень його сприяє); 2) оцінку «реального» та «ідеального» соціально-психологічного клімату (орієнтацію членів колективу на «реальні» та «ідеальні» показники клімату); 3) особливості двох основних складових соціально-психологічного клімату: а) орієнтацію на справу; б) орієнтацію на людей.

Методика «Оцінка стилю керівництва» (адаптований варіант методики В. Захарова). В методиці представлено не лише дослідження самооцінки, а й аналіз практичної діяльності керівника. Однак, підраховавши номери відповідних тверджень і користуючись ключем-таблицею, можна визначити ступінь виявленості авторитарно-одноосібного, пасивного і одноосібно-демократичного стилю управління керівника закладів загальної середньої освіти.

4. Методики для дослідження організаційно-психологічних чинників (мікрорівня) вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти.

Методика «Моє ставлення до роботи» (К. Маслач, М. Лейтер [4]). Тест дозволяє оцінити шість шкал факторів відносин, впливу на різні синдроми вигорання та виявити значення факторів кореляції даних з синдромом вигорання. Підвищення задоволеності в даній сферах сприяє підвищенню психологічної стійкості працівників.

Методика «Шкала оптимізму і активності» (Н. Водоп'янова, М. Штейна [4]). Відповідно до даної методики, кожній шкалі відповідає певний тип особистості. Оптимізм в даній методиці розуміється як

схильність людини вірити в свої сили і успіх, мати переважно позитивні очікування від життя і інших людей. «Оптимісти», як правило, екстравертовані, доброзичливі і відкриті для спілкування. Для протилежної категорії людей, «песимістів», властиві сумніви в своїх силах і доброзичливості інших людей, очікування невдачі, прагнення уникати широких контактів, замкнутість на своєму внутрішньому світі (інтровертованість). Під активністю в даному контексті розуміється енергійність, життєрадісність, безтурботність і схильність до ризику. Пасивність проявляється в тривожності, боязкості, невпевненості в собі і небажання будь-що робити.

Опитувальник «Тайм-синдром менеджера» (Н. Водоп'янова [4]). Дає можливість виявити особливості переживання дефіциту часу керівниками закладів загальної середньої освіти.

Висновки. Використання представлених нами методик дає можливість, на наш погляд, дослідити організаційно-психологічні чинники вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти: рівень організаційного стресу керівників закладів загальної середньої освіти; копінг-стратегії, якими користуються керівники закладів загальної середньої освіти в стресових ситуаціях на роботі; організаційно-психологічні чинники мезорівня (вибору) копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти; організаційно-психологічні чинники (мікрорівня) вибору копінг-стратегій керівниками закладів загальної середньої освіти.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи дослідження ми вбачаємо у розробці тренінгової програми для підготовки керівників закладів загальної середньої освіти до вибору ефективних копінг-стратегій.

Список використаних джерел

1. Абабков В.А. Адаптация к стрессу / В.А. Абабков, М. О. Перре. – СПб. : Речь. – 2004. — 165 с.
2. Анциферова Л.И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразования ситуации и психологическая защита / Л.И. Анциферова // Психологический журнал. – 1994. – Т. 15. – № 1. – С. 3–19.
3. Бодров В.А. Проблема преодоления стресса. Часть 1: "Coping-stress" и теоретические подходы к его изучению / В.А. Бодров // Психологический журнал. – 2006. – Т. 27. – №1. – С. 122–133.
4. Водопьянова Н.Е. Синдром выгорания: диагностика и профилактика / Н.Е. Водопьянова, Е.С. Старченкова. – М. ; СПб., 2005. – 221 с.
5. Гичев А.В. Особенности психологических защиты механизмов и совладающего поведения у безработных (гендерный аспект) / А.В. Гичев, Н.К. Грицкевич, М.Е. Кононова // Вестник ТГПУ. Психология. – 2010. – Вып. 2 (92). – С. 98–101.
6. Гуляс І.А. Копінг-стратегії у контексті життєвих досягнень особистості / І.А. Гуляс // Science and Educationa New Dimension. Pedagogy and Psychology, III (20), Issue: 40, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.seanewdim.com
7. Исаева Е. Р. Защитно-совладающий стиль и его роль в психологической адаптации личности / Е.Р. Исаева // Психологические проблемы самореализации личности / Е. Р. Исаева, Л.И. Вассерман / под. ред. Л.А. Коростылевой. – СПб. : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2004. – Вып. 8. – С.206–216.
8. Карамушка Л.М. Психологія підготовки майбутніх менеджерів до управління змінами в організації : монографія / Л.М. Карамушка, М.В. Москальов. – К.-Львів : Сполом, 2011. – 216 с.
9. Корольчук В.М. Психологія стресостійкості особистості : автореф. дис.... д-ра психол. наук : 19.00.01 / В.М. Корольчук. – К., 2009. – 276 с.
10. Крюкова Т.Л. Человек как субъект совладающего поведения / Т.Л. Крюкова // Психологический журнал. – 2008. – Т. 29. – №2. – С. 88–95.
11. Либина А. Стиль реагирования на стресс: психологическая защита или создание со сложными обстоятельствами / А. Либина // Стиль человека: психологический анализ. – М. : Смысл, 1988. – С. 190–204.
12. Нартова-Бочавер С.К. "Coping-behavior" в системе понятий психологии личности / С.К. Нартова-Бочавер // Психологический журнал. – 1997. – Т. 18. – №5. – С. 20–30.
13. Самара О.Е. Гендерные особенности копинг-стратегий у работников МЧС / О.Е. Самара // Медицинская психология / Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова. – Одесса, 2009. – № 2–3.
14. Сивогракова З.А. Вивчення індивідуально-психологічних особливостей особистісного подолання (coping) студентів ВНЗ / З.А. Сивогракова // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Серія № 12. Психологічні науки : зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2007. – № 16 (40). – С. 269–275.
15. Сирота Н.А. Копинг-поведение и психопрофилактика психосоциальных расстройств у подростков / Н.А.Сирота, В.М. Ялтонский // Обозрение психиатрии и медицинской психологии. – 1994. – №1. – С. 24–35.
16. Склень О.І. Базисні стратегії копінг-поведінки працівників аварійно-рятувальних підрозділів МНС України, динаміка та особливості їх зміни в різноманітних стресових ситуаціях / О.І. Склень // Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К. : Міленіум. – 2006. – Вип. 27. – С. 476–486.
17. Ташликов В.А. Личные механизмы совладания (копинг-механизмы) и защиты у больных невротом в процессе психотерапии / В.А. Ташликов // Медико-психологические аспекты охраны психического здоровья. – Томск, 1990. – С. 60–61.
18. Чазова А.А. Копинг-поведение врача и больного в процессе преодоления болезни : автореф. дисс. ... д-ра психол. наук : 19.00.04 / Петерб. н.-и. психо-неврол. ин-т им. В.М. Бехтерева / А.А. Чазова. – СПб., 1998. – 47 с.
19. Тухтарова И.В. Копинг-стратегии, механизмы психологической защиты и психосоциальная адаптация больных ВИЧ-инфекцией : автореф. дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.04 / И.В. Тухтарова. – СПб., 2003. – 23 с.
20. Холодная М.А. Структура стратегий совладания в юношеском возрасте (к проблеме валидности опросника «юношеская шкала копинг-шкала» / М.А. Холодная, О. Г. Берестнева, Е.А. Муратова // Вопросы психологии. – 2007. – № 41. – С. 143–156.

21. Шагарова В.И. Стратегии копинг-поведения в ситуации потери работы: постановка проблемы / В.И. Шагарова // Актуальные проблемы психологии : сборник научных трудов / под общ. ред. Л.И. Дементий. – Омск : Омск. гос. ун-т. – 2002. – С. 47–55.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Ababkov V.A. Adaptacija k stressu / V.A. Ababkov, M. O. Perre. – SPb. : Rech'. – 2004. — 165 s.
2. Anciferova L.I. Lichnost' v trudnyh zhiznennyh uslovijah: pereosmyslenie, preobrazovanija situacii i psihologicheskaja zashhita / L.I. Anciferova // Psihologicheskij zhurnal. – 1994. – T. 15. – № 1. – S. 3–19.
3. Bodrov V.A. Problema preodolenija stressa. Chast' 1: "Coping-stress" i teoreticheskie podhody k ego izucheniju / V.A. Bodrov // Psihologicheskij zhurnal. – 2006. – T. 27. – №1. – S. 122–133.
4. Vodop'janova N.E. Sindrom vygoranija: diagnostika i profilaktika / N.E. Vodop'janova, E.S. Starchenkova. – M. : SPb., 2005. – 221 s.
5. Gichev A.V. Osobennosti psihologicheskikh zashhity mehanizmov i sovladajushhego povedenija u bezrobotnyh (gendernyj aspekt) / A.V. Gichev, N.K. Grickevich, M.E. Kononova // Vestnik TGPU. Psihologija. – 2010. – Vyp. 2 (92). – S. 98–101.
6. Hulas I.A. Kopinh-stratehii u konteksti zhyttievkyh dosiahnen osobystosti / I.A. Hulas // Scienceand Educationa New Dimension. Pedagogy and Psychology, III (20), Issue: 40, 2015. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : www.seanewdim.com
7. Isaeva E.R. Zashhitno-sovladajushhij stil' i ego rol' v psihologicheskoy adaptacii lichnosti / E.R. Isaeva // Psihologicheskije problemy samorealizacii lichnosti / E. R. Isaeva, L.I. Vasserman / pod. red. L.A. Korostylevoj. – SPb. : Izd-vo S.-Peterb. un-ta, 2004. – Vyp. 8. – S.206–216.
8. Karamushka L.M. Psykholohiia pidhotovky maibutnykh menedzheriv do upravlinnia zminamy v orhanizatsii : monohrafiia / L.M. Karamushka, M.V. Moskalov. – K.-Lviv : Spolom, 2011. – 216 s.
9. Korolchuk V.M. Psykholohiia stresostiikosti osobystosti : avtoref. dys.... d-ra psykol. nauk : 19.00.01 / V. M. Korolchuk. – K., 2009. – 276 s.
10. Krjukova T.L. Chelovek kak sub'ekt sovladajushhego povedenija / T.L. Krjukova // Psihologicheskij zhurnal. – 2008. – T. 29. – №2. – S. 88–95.
11. Libina A. Stil' reagirovanija na stress: psihologicheskaja zashhita ili sozdanie so slozhnyimi obstojatel'stvami / A. Libina // Stil' cheloveka: psihologicheskij analiz. – M. : Smysl, 1988. – S. 190–204.
12. Nartova-Bochaver S.K. "Coping-behavior" v sisteme ponjatij psihologii lichnosti / S.K. Nartova-Bochaver // Psihologicheskij zhurnal. – 1997. – T. 18. – №5. – S. 20–30.
13. Samara O.E. Gendernye osobennosti kopinh-strategij u robotnikov MChS / O.E. Samara // Medicinskaja psihologija / Odesskij nacional'nyj universitet im. I. I. Mechnikova. – Odessa, 2009. – № 2–3.
14. Syvohrakova Z.A. Vychennia indyvidualno-pshkholohichnykh osoblyvosti osobystisnoho podolannia (coping) studentiv VNZ / Z.A. Syvohrakova // Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. – Serii № 12. Psykholohichni nauky : zb. nauk. prats. – K. : NPU im. M. P. Drahomanova. – 2007. – № 16 (40). – S. 269–275.
15. Sirota N.A. Kopinh-povedenie i psihoprofilaktika psihosocial'nyh rasstrojstv u podrostkov / N.A.Sirota, V.M. Jaltonskij // Obozrenie psichiatrii i medicinskoy psihologii. – 1994. – №1. – S. 24–35.
16. Sklen O.I. Bazysni stratehii kopinh-povedenij pratsivnykiv avariino-riatuvalnykh pidrozdiliv MNS Ukrainy, dynamika ta osoblyvosti yikh zminy v riznomanitnykh stresovykh sytuatsiiakh / O.I. Sklen // Naukovi zapysky Instytutu psykholohii im. H.S. Kostiuka APN Ukrainy. – K. : Milenium. – 2006. – Vyp. 27. – С. 476–486.
17. Tashlikov V.A. Lichnye mehanizmy sovladaniya (kopinh-mehanizmi) i zashhity u bol'nyh nevrozov v processe psihoterapii / V.A. Tashlikov // Mediko-pshkholohicheskije aspekty ohrany psihicheskogo zdorov'ja. – Tomsk, 1990. – S. 60–61.
18. Chazova A.A. Kopinh-povedenie vracha i bol'nogo v processe preodolenija bolezni : avtoref. diss. ... d-ra psihol. nauk : 19.00.04 / Peterb. n.-i. psiho-nevrol. in-t im. V.M. Behtereva / A.A. Chazova. – SPb., 1998. – 47 s.
19. Tuhtarova I.V. Kopinh-strategii, mehanizmy psihologicheskoy zashhity i psihosocial'naja adaptacija bol'nyh VICH-infekcij : avtoref. diss. ... kand. psihol. nauk : 19.00.04 / I.V. Tuhtarova. – SPb., 2003. – 23 s.
20. Holodnaja M.A. Struktura strategij sovladaniya v junosheskom vozraste (k probleme validnosti oprosnika «junosheskaja shkala kopinh-shkala» / M.A. Holodnaja, O. G. Berestneva, E.A. Muratova // Voprosy psihologii. – 2007. – № 41. – S. 143–156.
21. Shagarova V.I. Strategii kopinh-povedenija v situacii poteri raboty: postanovka problemy / V.I. Shagarova // Aktual'nye problemy psihologii : sbornik nauchnyh trudov / pod obshh. red. L.I. Dementij. – Омск : Омск. гос. ун-т. – 2002. – С. 47–55.

Snigur, Yu.S. Instruments to study organizational and psychological factors behind secondary school principals' choice of stress-coping strategies. The article presents a set of instruments, which can be helpful in studying organizational and psychological factors behind the secondary school principals' choice of stress-coping strategies.

The set includes four groups of methods that allow assessing (a) the level of job stress experienced by secondary school principals, (b) the strategies used by secondary school principals to cope with stressful work situations, (c) organizational and psychological factors (meso-level) behind the secondary school principals' choice of stress-coping strategies, (d) organizational and psychological factors (micro level) behind the secondary school principals' choice of stress-coping strategies.

The set of instruments makes it possible to determine the levels of job stress in secondary schools, to analyze the stress-coping strategies used by secondary school principals, and to study the meso- and micro-level organizational and psychological factors that influence the secondary school principals' choice of stress-coping strategies.

Key words: secondary schools, job stress, secondary school principals' stress-coping strategies, organizational and psychological factors behind the secondary school principals' choice of stress-coping strategies, methods for research of organizational and psychological factors behind the secondary school principals' choice of stress-coping strategies.

Відомості про автора

Снігур Юлія Сергіївна, аспірантка лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Snigur, Yulia S., PhD student, Laboratory of organizational and social psychology, G.S. Kostiuk Institute of Psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: Snigur2007@ukr.net